

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**



«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Студеняк І.П./
_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Державно-церковні відносини у країнах Центральної та Східної Європи» для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні: доктор філософії/Doctor Philosophy (Ph.D) галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** спеціальності **052 «Політологія»** освітньої програми Політологія/Political Science.

Розробник:

Палінчак М.М., професор, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної політики.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні

кафедри політології і державного управління

протокол № 2 від «24» вересня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри  Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 7 від «25» червня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Стряпко І.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 105	1	1
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 6,6 аудиторних – 2,6 самостійної роботи здобувача – 4	2	2
	Лекції:	
	20	8
	Практичні (семінарські):	
	22	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	63	93

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державно-церковні відносини у країнах Центральної та Східної Європи» є надати здобувачам теоретичні та практичні знання щодо особливостей формування державно-церковних відносин в Україні, у тому числі звернувши особливу увагу на роль релігійних процесів в країнах Центральної та Східної Європи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- **ЗК-1.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК-2.** Здатність фахово спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово у процесі наукової комунікації та досліджень.
- **ЗК-3.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- **ЗК-4.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК-5.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- **ЗК-6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **ЗК-7.** Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- **ЗК-8.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- **ЗК-9.** Здатність працювати в міжнародному контексті.
- **ЗК-11.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

2) професійних компетентностей:

- **ФК-1.** Комплексне розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- **ФК-2.** Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
- **ФК-3.** Комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- **ФК-4.** Комплексне застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
- **ФК-5.** Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
- **ФК-7.** Здатність фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці державно-церковних відносин; використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань; вміти давати оцінку впливовості релігії в житті держави; готувати повідомлення, виступи, наукові статті на вказану проблематику.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

OK.02	Теорія та методологія класичної та сучасної філософії
OK.03	Презентація наукових результатів та управління науковими проектами
BK.01.02	Євроінтеграційні процеси в країнах Центральної Європи
BK.02.02	Теорія і практика посткомуністичних (кольорових) революцій

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої-наукової програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.	ПРН-1.
Використовувати державну та іноземну мову як усно, так і письмово на рівні, достатньому для ефективної професійної комунікації, розуміння іншомовних наукових текстів та підготовки фахових публікацій в Україні і провідних наукових виданнях світу.	ПРН-2.
Комплексне розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.	ПРН-4.
Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.	ПРН-5.
Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.	ПРН-6.
Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.	ПРН-7.
Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.	ПРН-8.
Фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.	ПРН-10.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи»:

№	Очікувані результати навчання з дисципліни
1.	Синтезувати та обговорювати публікації в межах та поза областю дослідження, а саме державних процесів в Україні та в країнах Центральної та Східної Європи. Вміння працювати над публікацією, виокремлювати та аналізувати інформацію і використовувати її при написанні дослідження.
2.	Знати об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення державно-церковних відносин в Україні та в країнах Центральної та Східної Європи; розуміти зміст основних категорій дисципліни (держава, церква, модель державно-церковних відносин, державно-церковні відносини тощо).
3.	Вміти розробляти та переконливо презентувати групі кваліфікованих дослідників добре обґрунтований план дослідження для вирішення важливого завдання в сфері державно-церковних відносин України.
4.	Вміти зробити розширене оригінальне дослідження, що базується на критичному розгляді джерел, як вітчизняних так і зарубіжних дослідників, та забезпечене необхідним науковим апаратом.
5.	Знати презентувати результати дослідження про роль та місце церкви в державотворчих процесах в Україні та країнах Центральної та Східної Європи в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив
6.	Знати представляти свої результати дослідження іноземною мовою.
7.	Вміти аналізувати та посилалися на відповідні основні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які займалися проблематикою державно-церковних відносин в Україні та в країнах Центральної та Східної Європи, через усні виступи та презентації, в дисертації.
8.	Повинні бути обізнані та здатні аналізувати статистичні та найновіші аналітичні дані, щодо розвитку відносин держави та церкви в Україні та країнах Центральної та Східної Європи, роль та місце релігії в українському суспільстві, вплив релігії та церкви на політичні процеси в країні.
9.	Вміти використовувати інформацію, статті, праці, посібники, так і електронні дані аналітичних центрів, які здійснюють моніторинг та збір даних в межах теми, для дослідження державно-церковних відносин в Україні та країнах Центральної та Східної Європи.
10.	Знати планувати оригінальний вклад на основі дослідження політологічних знань інформацію, щодо ролі церкви, релігійних організацій в суспільстві та суспільних процесах

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове завдання;
- аналітичний реферат;
- аналітичне есе;
- опитування.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного реферату, письмове завдання з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	8	30	7	30
Письмове тестування	1	5	1	5
Реферат (аналітичне завдання)	1	5	1	5
Аналітичне есе	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох рівнів завдань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних тенденцій розвитку сучасних державно – церковних відносин в Україні. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, другий рівень модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків щодо питання, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Державно-церковні відносини як наукова дисципліна.

Поняття «держава» та «церква». Співвідношення понять «державно-конфесійних» і «державно-церковних» відносин. Державно-церковні відносини як процес. Об'єкт і предмет державно-церковних відносин як наукової дисципліни.

Визначення поняття державно-церковних відносин як сукупності форм суспільно-політичних, економічних, правових та моральних нормативних зв'язків між двома інституціями – державою та інституційними утвореннями релігійного характеру, що склалися в історичному процесі, є динамічними, регламентуються та регулюються конституційно-законодавчими актами, загальнолюдськими, демократичними і моральними принципами, традиційно усталеними для конкретної країни звичаями.

Тема 2. Релігія і церква в системі державно-правових відносин.

Характеристика сучасних країн щодо їх ставлення до релігії, взаємовідносин держави та церкви. Поняття «релігії». Вплив церкви на суспільне життя країни. Роль церкви в політичних процесах. Церква та сфера освіти в державі. Свобода совісті та віросповідань як релігієзнавчо-правова проблема. Підходи розуміння сутності феномену свободи совісті, зокрема свободи віросповідання в контексті її філософсько-політологічного осмислення – етикоцентричний, релігієцентричний та нормоцентричний.

Тема 3. Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи.

Історія розвитку державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи. Моделі державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи. Вплив церкви та різні аспекти суспільно-політичного життя в країнах.

Правове регулювання державно-церковних відносин в країнах Центрально – Східної Європи.

Тема 4. Державно-церковні відносини в Словаччині та Чеській Республіці.

Словаччина та її історія за специфікою історичного і культурного розвитку однозначно є органічною складовою західної (латинської) цивілізації.

Поза сумнівом, найбільш трагічним періодом в історії церкви на словацькій землі був комуністичний (1945-1989 рр.). Лише після листопаду 1989 р., коли відбулася «оксамитова» революція, зміни в безправному становищі церков і деномінацій стали частиною суспільно-політичних зрушень.

Державно-церковні відносини в суспільно-політичному житті країни на початку XXI ст.

Особливості держано-церковних відносин в сфері освіти. Роль релігійних організацій та церков в країні. Конфесійна диференціація словацького суспільства.

Історія розвитку релігії в Чеській Республіці. Державно-церковні відносини в Чеській Республіці 1948-1989 рр. «Оксамитова» революція, як точка відліку, що сигналізувала про позитивні зміни у взаємних відносинах держави та релігійних організацій. Революція знайшла загальну підтримку з боку церкви та релігійних організацій. Державно-церковні відносини в Чеській Республіці на початку XXI ст. Особливості державно-церковних відносин в суспільно-політичному житті країни. Церква та релігійні організації. Релігія та школи.

Тема 5. Державно-церковні відносини в Польщі.

Історія розвитку державно-церковних відносин в Польщі. Роль церкви в країні. Особливості державно-церковних відносин в Польщі в 1948 -1989 рр. Правове регулювання відносин держави і церкви в XXI ст.

Відносини з Ватиканом. Конкордат між Польщею та Апостольською Столицею.

Відносини між державою і церквою, іншими віросповідними союзами у Польщі відображають історично обумовлені традиції, особливу роль Католицької Церкви та католицької віри як одного з основних чинників ідентичності поляків.

Особливості державно-церковних відносин в суспільно політичному житті. Церква та держава. Релігійні організації. Церква та її вплив на політику. Релігія та школа. Державна і церква та їх відносини в Польщі.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Особливості державно-церковних відносин в Угорщині.

Особливості угорської моделі державно-церковних відносин. Історія розвитку державно-церковних відносин в Угорщині. Державна і церква. Релігія та школа. Роль релігійних організацій в Угорщині. Релігійні конфесії в Угорщині. Їх вплив на суспільство.

Тема 7. Державно-церковні відносини в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи.

Історія розвитку поширення релігії в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи. Особливості державно-церковних відносин в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи. Церква та держава. Церква та школа. Вплив релігії на суспільно-політичне життя в цих країнах.

Тема 8. Специфіка розвитку держави і церкви в Литві, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови.

Етапи розвитку державно-церковних відносин в Литві, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови. Роль релігійних організацій в цих країнах. Церква та школа. Релігія та політика. Роль церкви в суспільно-політичному розвитку країни.

Тема 9. Модель державно – церковних відносин в Україні.

Модель державно – церковних відносин в Україні. Церква та школи. Церква та релігійні організації, та їх місце в суспільстві.

Церква та політика. Роль церкви в політичних процесах держави.

Особливості взаємодії церкви та держави. Вплив церкви на державу. Роль та місце церкви в становленні відносин з іншими країнами світу.

Тема 10. Роль та місце української православної церкви в становленні української державності.

Функціонування української православної церкви. Роль та місце УПЦ (КП), УПЦ (МП) та УАПЦ. Передумови отримання автокефалії. Здобуття автокефалії України за часів незалежності. Томос, як свідоцтво про народження нової Церкви. Томос, підписаний Вселенським патріархом Варфоломієм та вручений новообраному предстоятелю ПЦУ Єпіфанію, як офіційне затвердження про канонічний автокефальний статус ПЦУ як однієї з 15 помісних Православних Церков світу.

Вплив православ'я на становлення Української держави. Автокефалія української православної церкви. Місце та роль української помісної церкви в світі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: очна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна а робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Державно-церковні відносини як наукова дисципліна.	16	2	4			10
Тема 2. Релігія і церква в системі державно-правових відносин.	9	2	2			5
Тема 3. Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи.	9	2	2			5
Тема 4. Державно-церковні відносини в Словаччині та Чеській Республіці.	9	2	2			5
Тема 5. Державно-церковні відносини в Польщі.	8	1	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	53	11	12			30
Модуль 2						
Тема 6. Особливості державно-церковних відносин в Угорщині.	14	2	2			10
Тема 7. Державно-церковні відносини в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи.	10	2	2			6
Тема 8. Специфіка розвитку держави і церкви в Литви, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови.	9	1	2			6
Тема 9. Модель державно – церковних відносин в Україні.	9	1	2			6
Тема 10. Роль та місце української православної церкви в становленні української державності.	8	1	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	52	9	10			33
Разом за семестр	105	20	22			63

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальн а робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль						
Тема 1. Державно-церковні відносини як наукова дисципліна.	11		1			10
Тема 2. Релігія і церква в системі державно-правових відносин.	11	1				10
Тема 3. Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи.	11	1				10
Тема 4. Державно-церковні відносини в Словаччині та Чеській Республіці.	6	1				5
Тема 5. Державно-церковні відносини в Польщі.	6		1			5
Тема 6. Особливості державно-церковних відносин в Угорщині.	10					10
Тема 7. Державно-церковні відносини в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи.	10					10
Тема 8. Специфіка розвитку держави і церкви в Литви, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови.	11	1				10
Тема 9. Модель державно – церковних відносин в Україні.	6		1			5
Тема 10. Роль та місце української православної церкви в становленні української державності.	6		1			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	105	8	4			93
Разом за семестр	105	8	4			93

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1. Державно-церковні відносини як наукова дисципліна.	4	1
2	Тема 2. Релігія і церква в системі державно-правових відносин.	2	-
3	Тема 3. Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи.	2	-
4	Тема 4. Державно-церковні відносини в Словаччині та Чеській Республіці.	2	-
5	Тема 5. Державно-церковні відносини в Польщі.	2	1
6	Тема 6. Особливості державно-церковних відносин в Угорщині.	2	-
7	Тема 7. Державно-церковні відносини в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та Східної Європи.	2	-
8	Тема 8. Специфіка розвитку держави і церкви в Литви, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови.	2	-
9	Тема 9. Модель державно – церковних відносин в Україні.	2	1
10	Тема 10. Роль та місце української православної церкви в становленні української державності.	2	1
Разом		22	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1. Державно-церковні відносини як наукова дисципліна.	10	10
2	Тема 2. Релігія і церква в системі державно-правових відносин.	5	10
3	Тема 3. Державно-церковні відносини в країнах Центральної та Східної Європи.	5	10
4	Тема 4. Державно-церковні відносини в Словаччині та Чеській Республіці.	5	10
5	Тема 5. Державно-церковні відносини в Польщі.	5	10
6	Тема 6. Особливості державно-церковних відносин в Угорщині.	10	10
7	Тема 7. Державно-церковні відносини в Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії та інших країнах Центральної та	6	10

	Східної Європи.		
8	Тема 8. Специфіка розвитку держави і церкви в Литви, Латвії та Естонії, Білорусі, та Молдови.	6	10
9	Тема 9. Модель державно – церковних відносин в Україні.	6	5
10	Тема 10. Роль та місце української православної церкви в становленні української державності.	5	8
	Разом	63	93

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Палінчак М.М., П.П Галда, М.М.Лешанич. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра» - 2015. – 296 с.
2. Палінчак М.М. Специфіка та основні віхи становлення християнства в контексті державно – церковних відносин в Україні / Die wirtschaftliche entwicklung Europaischer regionen in der / Nick Palinchak, Vladimir Chimines, Natasa Bujdova, Stanislava Hunyadiova, Jan Holonic // - Україна – 2016р. – С.134-143.
3. Єленський В. Є. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин у процесі трансформації посткомуністичних країн / В. Є. Єленський // Держава і церква: уроки минулого і проблема сьогодення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород : Ліра, 2003. – 224 с. – С. 7-10.
4. Єленський В. Є. Релігійно-суспільні зміни в посткомуністичній Європі / В. Є. Єленський // Людина і світ. – 1999. – № 7. – С. 30-33.
5. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття : Монографія / С. І. Здіорук. – К. : Знання України, 2005. – 552 с.
6. Здіорук С. І. Український досвід партнерської взаємодії держави і церкви в європейському контексті / С. І. Здіорук // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 1. – С. 86-91.
7. Здіорук С. І. Українські суспільно-релігійні відносини в умовах трансформації і глобалізації / С. І. Здіорук // Релігійна свобода: Функціонування релігії в умовах свободи її буття : Науковий щорічник. – К., 2004. – С. 36-42.
8. Здіорук С. І. Юридичні та політичні механізми врегулювання державно-церковних відносин в Україні / С. І. Здіорук // Релігійна свобода: Взаємини держави і релігійних організацій: правові та політичні аспекти: Науковий щорічник. – № 10 / За ред. А. Колодного, Л. Филипович, М. Бабія. – К., 2006. – 172 с. – С. 85-89.
9. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.): Курс лекцій / В. І. Яровий, М. П. Рудаков, В. П. Шумило та інші. – К. : Либідь, 2001. – 218 с.
10. Історія релігій в Україні: в 10 т. / А. Колодний, Р. Крижанівський. – Київ; Дрогобич : Коло, 2003. – Т. 10: Релігія і церква років незалежності України. – 2003. – 612 с.
11. Історія християнської церкви на Україні : Релігієзнавчий довідковий нарис. – К. : Наукова думка, 1992. – 104 с.
12. Климов В. В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності : Вибрані статті / В. В. Климов. – К. : Відділення релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2009. – 370 с.
13. Климов В. В. Релігійність в українському суспільстві періоду незалежності : Вибрані статті / В. В. Климов. – К. : Інститут філософії, 2009. – 370 с.
14. Климов В. В. Сучасна модель державно-церковних відносин як результат суспільних трансформацій / В. В. Климов // Українське релігієзнавство. – 1999. – № 12. – С. 50-53.

15. Климов В. В. Формування і особливості української моделі державно-церковних відносин / В. В. Климов // Релігія і Церква років незалежності України. – Т. 10. – Київ-Дрогобич, 2003. – С. 375-384.

Допоміжні джерела:

1. Любчик В. П. Порівняльний аналіз процесу реституції церковного майна в Україні та інших посткомуністичних країнах / В. П. Любчик // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід : Збірник наукових матеріалів / Ред. кол. В. Андрущенко та ін. – К. : Світ знань, 2007. – С. 23-29.
2. Любчик В. П. Церковно-державні та міжправославні відносини в Україні / В. П. Любчик // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні Науковий збірник. – К. : VIP, 2001. – 206 с. – С. 53-62.
3. Никитченко Е. Религиозная ситуация на Украине / Е. Никитченко // Религия и право. – 1999. – № 4-5. – С. 13-24.
4. Овсиенко Ф. Г. Взаимоотношения государства и церкви в странах Восточной Европы / Ф. Г. Овсиенко // Мировой опыт государственно-церковных отношений : Учебное пособие / Под общ. ред. Н. А. Трофимчука. – М. : Изд-во РАГС, 1998. – 306 с.
5. Огієнко І. І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу / І. І. Огієнко. – К. : Абрис, 1991. – 342 с.
6. Огієнко І. І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви / І. І. Огієнко. – У 2-х т. – К. : Україна, 1993. – Т. 1. – 147 с.; Т. 2. – 418 с.
7. Палінчак М.М., Стебляк Д.М. Поняття державно – церковні відносини (правовий аспект) Закарпатські правові читання. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 квітня 2017 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. В.І. Смоланки, О.Я. Рогача, Я.В. Лазура. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2017. – Т.2. – 488 с.
8. Палінчак М.М. Харута В.Ф., Яцина П.Е. Моделі державно – церковних відносин (політико – правовий аспект) Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове електронне видання. № 2/2017. с. 266. [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.rar.com.ua
9. Палінчак М. М. Антитоталітарний рух в Україні і Румунії: загальне і особливе / М. М. Палінчак, І. Ф. Король // Румунсько-українські відносини : історія і сучасність. – Сату-Маре, 1999. – С. 313-318.
10. Палінчак М. М. Держава і церква (моделі взаємовідносин) / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Право. – Спеціальний випуск. – Ужгород, 2003. – С. 87-90.
11. Палінчак М. М. Держави й патріархи в історії православного руху на Закарпатті / М. М. Палінчак // Карпатський край: Громадсько-політичний журнал. – 1994. – № 1-2. – С. 37-39.
12. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в Закарпатській Україні (листопад 1944 - січень 1946 рр.) / М. М. Палінчак // Закарпатська Україна. Осінь 1944 року. – Ужгород, 1995. – С. 79-82.

13. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в країнах СНД / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Політологія. Соціологія. Філософія. – Ужгород, 2010. – № 14. – С. 226-231.
14. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в країнах Центральної Європи (на прикладі Чехії та Угорщини) / М. М. Палінчак // Матеріали 63-ї підсумкової конференції професорсько-викладацького складу УжНУ. Серія : Міжнародні відносини. – Ужгород, 2009. – С. 56-59.
15. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини на Україні: Матеріали до курсу лекцій / М. М. Палінчак. – Ужгород : УЖДУ, 1997. – 39 с.
16. Палінчак М. М. До питання про правовий статус школи та церкви в державі / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Право. – Ужгород, 2008. – № 9. – С. 199-202.
17. Палінчак М. М. До проблеми історіографії досліджень державно-церковних відносин / М. М. Палінчак // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. – Вип. 10. – 2013. – С. 10-17.
18. Палінчак М. М. Правовий статус церкви в Україні та Словаччині / М. М. Палінчак // Zbornik príspevkov y medzinárodnej vedeckej konferencie Cestou vzájomnosti Slovensko-ukrainske vstahu a súvislosti, konanej v Banskej Bistrici, 23-24 oktobra 2003. – С. 68-75.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бібліотека політолога. URL: <http://politics.ellib.org.ua/>
2. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000290>
3. Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
4. РІСУ. URL: <https://risu.org.ua/>
5. Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group Ukraine). URL: <http://ratinggroup.ua/about.html>
6. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
7. Українські підручники онлайн : Політологія. URL: <http://pidruchniki.ws/politologiya/>
8. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>
9. Центр соціологічних і політичних досліджень та технологій "СОЦІОПОЛІС". URL: <http://sociopolis.com.ua/Sociopolis/About/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)